

Karolina Kubová: „Stáří jako mezigenerační problém v ČR a EU“

bakalářská práce – FHS UK Praha 2011

posudek oponenta

zpracoval: doc. PhDr. Zdeněk PINC

říjen 2011

Karolina Kubová se problematikou stáří a mezigenerační solidarity zřejmě zabývá delší dobu, a k tématu ledacos četla. Již ve vstupní anotaci však čtenáře zarazí odhodlání autorky „mapovat aktuální situaci seniorů v České republice a vybraných zemích Evropské unie“. (s.IV) Proč zarazí? „Mapování“ něčeho je oblíbená tendence studentů vyhnout se v bakalářské práci obvyklé koncepci, tzn. formulovat hypotézu, použité metody a shrnutí dosažených výsledků. Zřetelně formulovaná hypotéza práci chybí, autorka formuluje sice řadu zajímavých otázek, ale buď je nechává vyznít do prázdna jako budoucí hrozby, jimiž se nikdo nezabývá, takže mohou přerůst v katastrofu, nebo na ně odpovídá tak trochu po způsobu princezny Koloběžky čili slovy písničkáře 'já neříkám tak ani tak, ale na má slova dojde'. Snad nejmarkantněji se to projeví, když má odpovědět na otázku, zda hrozivý demografický vývoj může řešit imigrace, kdy se v jednom odstavci vysloví pro obě varianty zároveň, aniž si uvědomuje, že pojistnými formulacemi zničitňuje obě možné strategie. Dokonce ani nedodá, že podobnou koloběžkovou strategii volí v této věci i česká exekutiva, byť k vládním krokům je jinak apriori kritická snad až přes míru.

Práci nechybí zaujetí a snaha hledat řešení, ale utápí se v 'jetřebismu' a tézovitosti. Mně osobně nejvíc vadí nepěkný jazyk, poškozený pokleslou žurnalistikou mluvou a úřednickým žargonem. Po technické stránce je práce rovněž problematická, převážně jde o kompilaci, což by nutně nemuselo vést k fatálním koncům. Autorka však cituje velmi nedbale, jen občas odkazuje ke stránce v příslušné publikaci, často odkazuje paušálně v parafrázi, v mnoha případech však neodkazuje vůbec, příkladně: na s. 9 se dozvíme, že autorem termínu geriatric je americký lékař rakouského původu Ignatz Leo Nascher. To jsem nevěděl, odkud to však ví autorka, jsem se nedozvěděl. Na stejné stránce čtu, že řecký filosof a matematik Pythagoras přirovnal lidský život ke čtyřem ročním obdobím, to jsem věděl, odkud to však ví autorka? Takových prohřešků je dost, nařknout autorku z plagiace by asi nedalo mnoho práce. To však není meritorní problém, s trochou dobré vůle je poznat, že odkud autorka čerpá, nepřipravuje jiné autory o badatelskou proslulost, míra převzatých informací, regulérně či problematicky, je však tak velká, že vlastní podíl autorčin zastihuje.

Vlastní výzkum, rozumím-li správně, Úvodu práce, obsahuje kapitola 6. 'Demografická krize ČR a EU', komentované porovnání demografické statistiky v prognóze do roku 2050 s komparativní ambicí. Komparace je provedena dosti libovolně, výsledky mne nepřekvapily, navíc jsem postrádal odstup vůči validitě prognóz podobného typu. Před půl stoletím publikoval zkušený sociolog E.Menert podobnou prognózu a ukazoval, že v roce 2000 bude každý pátý člověk v ČSSR cikán, Romové tehdy ještě neexistovali, a každý pátý debil. I když stát se rozpadl, takže přepočítat výsledky je obtížnější, IQ koeficienty se stali chráněnými daty a kritéria diagnóz mentálního postižení se změnila, z deseti miliónů obyvatel ČR je Romů méně než půl miliónů i podle skeptických odhadů, tedy nikoli pětina, ale dvacetina. Autorka však ukázala, že se seznámila s demografickou statistikou a tak lze druhou polovinu její práce pokládat za zdařilejší, protože autorka pracuje s konkrétnějším materiálem a vidí skutečné problémy.

V této části práce mi vadí především to, že se autorka nesnaží formulovat nějaký vlastní návrh řešení hrozivé situace a uvést argumenty pro a proti, tak bych si představoval hypotézu v práci tohoto typu. V práci jsou dva základní uzly problémů: 1) jak řešit nepříznivou demografickou v ústavech. Ad 1: Zde je situace jednodušší, pro zvyšování porodnosti je řešení na dlouhé lokty, jak prognóza ukazuje, ani zvýšení porodnosti dosti výrazné by problémy v blízké budoucnosti nevyřešilo, proto se k testování nabízí v příslušném časovém horizontu pouze jedna hypotéza: Je třeba posilovat emigraci, jaký nárůst je optimální a který ze zdrojů je nejvhodnější? Jak vypadá legislativa a praxe při udělování dlouhodobých pobytů v tuto chvíli? Co víme o adaptačních trendech v případě vietnamských přistěhovalců, Ukrajinců? Touto problematikou se zabývá tým dr. Moravcové na naší fakultě již déle, než fakulta existuje. Co o tom, víte? Druhá otázka je složitější, poněkud alibisticky píšete, že existují dva názory, Obávám se, že na tom, že umírat by lidé měli pokud možno doma, se poměrně snadno shodne velká většina těch, kterých se to týká. Realita je však jiná, většina lidí umírá v ústavech a v nemocnicích. Není právě tento jev hlavní příčinou rozšířené hrůzy ze stáří a ze smrti? Váš text trochu a zdánlivě nelogicky končí vzrůstem sebevraždnosti seniorů. Bude-li se situace dále zhoršovat, vystoupí do popředí potřeba asistovaných sebevražd či euthanasie v blízké budoucnosti jako naléhavá. Neměli bychom se na tuto hrozbu připravovat minimálně tak, že se o umírání a smrt budeme více zajímat? Je Vám známo, že právě v ČR dramaticky stoupá počet lidí, kteří odcházejí ze světa bez pohřebního obřadu? Kolektivní paměť, která je základem, který drží jednotlivé společnosti pohromadě, se točí kolem vzpomínky na mrtvé. Zdá se, že prodlužování lidského života dosáhlo hranic, kdy je evolučně nevýhodné, co si s tím počneme? Zkoumat, co si o tom myslí staří, to bude problém, nejen metodický ale především etický, ale kdo jiný by měl určovat, co si v takové tristní situaci počít?

Tohle už jsou ale otázky, které značně překračují možnosti bakalářské práce. Práce kolegyně Kubové se moc nepovedla, přestože do ní autorka vložila značné úsilí, a je patrné, že vidí naléhavost problému. Těžko ji vyčítat, že nezná řešení, proto by ovšem bylo schůdnější, kdyby problémy segmentovala a zvolila téma tak, aby lépe odpovídalo úkolu. Pokud jsem dobře informován, je tato varianta práce již třetím autorčiným pokusem, z toho usuzuji, že s takto založenou prací, už to lepší nebude.

Navzdory uvedeným nedostatkům i chybám, které nezmiňuji, nesoudím, že by práce měla být shledána jako nezpůsobitelná k obhájení. Nebýt hrubých technických nedostatků navrhol bych dokonce známku „velmi dobře“ v případě kvalitní obhajoby. Vzhledem k technickému provedení práce však nemohu k této variantě přistoupit. Práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci „dobře“.